

PROJEKTĒŠANA

ARHITEKTŪRA

IZPILDĪTĀJS:

PASŪTĪJUMA Nr.
PASŪTĪTĀJS:

OBJEKTS:

ADRESE:

SIA "Arhitekts Muižzemnieks", Robežu iela 46,
Rīga LV-1004, t.29119487, guntis@architect.lv
VRN 40003738721, BkRN 2832-R

10-2017

Gulbenes novada dome, VRN 90009116327
Ābeļu iela 2, Gulbene, LV-4401

Sarkanās pils jumts

Parka iela 10, Gulbene, Gulbenes novads

JUMTA ARHITEKTONISKI-MĀKSLINIECISKĀ IZVENTARIZĀCIJA

SIA „Arhitekts Muižzemnieks”

valdes priekšsēdētājs
G. Muižzemnieks

Izpētes vadītājs:
SIA „Arhitekts Muižzemnieks”

arhitekts G. Muižzemnieks
(LAS sertifikāts Nr.10-0314)

SĒJUMA SATURS

1. Titullapa	1. lpp
2. Sējuma saturs	2. lpp
3. SIA „Arhitekts Muižzemnieks” būvkomersanta reģ. apl. Nr.2832-R	3. lpp
4. LAS arhitekta sertifikāts Nr. 10-0314	4. lpp

VISPĀRĪGĀ DAĻA

	5. lpp
1. Inventarizācijas lieta (6 lapas)	6. lpp
2. Skaidrojošais apraksts (2 lapas)	12.lpp

GRAFISKĀ DAĻA

	14.lpp
1. AMI-1. Jumta plāns un fotofiksāciju shēma	15.lpp
2. AMI-2. Fasāde 1-8	16.lpp
3. AMI-3. Fasāde 8-1	17.lpp
4. AMI-4. Fasāde B-G, griezumī 1-1, 2-2 un 3-3	18.lpp

FOTOATTĒLI (6 lapas)

19 – 24.lpp

SKAIDROJOŠAIS APRAKSTS

IEVADS

Pamatojoties uz līgumu ar Gulbenes novada domi, 2017. gada februārī tika veikta Gulbenes Sarkanās pils jumta Brīvības ielā 10 arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija. Tās mērķis precizēt ēkas arhitektoniski māksliniecisko potenciālu, uzskaitīt un lokalizēt no vēsturiski stilistiskā viedokļa vērtīgus fasāžu elementus. Darbam izmantoti arhīvu materiāli un pieejamā literatūra.

Jumta apsekošanu veica arhitekts Guntis Muižzemnieks.

Atskaite apkopota 1 sējumā 3 eksemplāros, no kuriem viens nodots pasūtītājam, otrs – Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai un trešais glabājas arhitekta Gunta Muižzemnieka arhīvā.

ĪSA VĒSTURISKA IZZIŅA

Pirmās ziņas par Vecgulbenes pili saistāmas ar 1638. gadu, kad zviedru karalis Gustavs Ādolfs bīskapa pils zemi iznomāja pulkvedim Gustavam Hornam. 1763. gadā ķeizariene Katrīna II iznomāja zemi grāfam Ernestam Miniham, kura laikā sāka celt Baltās pils ēkas centrālo daļu (aptuveni 19. gs.). Kamēr muiža bija Miniha īpašumā, no tās atdalīja ievērojamu daļu teritorijas, kura izveidojās par patstāvīgu muižu ar nosaukumu Jaungulbene. Palikušo daļu nosauca par Vecgulbeni.

Nākošie muižas īpašnieki bija baroni Volfi. Vecgulbenes muiža Volfu dzimtas īpašumā nonāca 1802. gadā, bet agrāk - jau 1797. gadā viņi bija pils līdzīpašnieki. Vecgulbenes muižā ir bijuši trīs Volfu dzimtas baroni (Johans Gotlībs fon Volfs (1781 – 1859), Rūdolfs Gotlībs fon Volfs (1809 - 1847), Johans Heinrihs Gotlībs fon Volfs (1843 – 1897)).

Sarkanā pils, kas atrodas D uzkalnā, ir celta 19. gs. otrajā pusē. Kā pils iespējamais projektētājs tiek minēts Rīgas arhitekts Karls Neiburgers (1844-1897). Sarkanā pils celta kā barona Heinriha fon Volfa dāvana sievai Marisai (Marisa fon Etingena).

Pils fasāde ir no šuvotiem sarkaniem ķieģeļiem, tādēļ radies ēkas nosaukums. Ēka ir nodedzināta 1905. gada revolūcijas laikā, pēc tās tā ir atjaunota vienkāršotā veidolā. Sarkanajā pilī no 1920.-jiem gadiem līdz 2004. gadam bija Gulbenes pamatskola.

1923. g. 7. aprīlī tiek pacelts jautājums par Sarkanās pils pārbūvi. Būvuzraugs Andrejs Maršalks raksta: „Sarkanās pils vecai divstāvu būvei ir jāuzlabo pastāvošais dakstiņu jumts”, „vecās būves tornim, kuram ir bijis papes jumts, kurš galīgi nolietojies, pārklājams no jauna [...]”

Pirmskara Latvijas laikā Rūpniecības un muižas zemes piešķiršanas komisija 1922. gada 10. maija sēdē nolēma piešķirt Miesta valdei Sarkano pili – skolas vajadzībām (ēkas pārbūvei projektu izstrādā inž. arhitekts Maidela kungs 1922./23. g.).

Pašreiz ēka Gulbenē, Brīvības ielā 10 ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis „Sarkanā pils” (valsts aizsardzības Nr. 4998). Ēka ir valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa „Vecgulbenes muižas apbūve” (valsts aizsardzība Nr.4996) daļa. Zemes gabals Gulbenē, Brīvības ielā 10 atrodas valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa „Parks” (valsts aizsardzība Nr.5010) teritorijā.

Nākošā ēkas pārbūve ir veikta 20.gs. 70. gadu sākumā. Skola tika paplašināta ar 2 stāvu ķieģeļu piebūvi, kura ēkas kopējo būvapjomu palielināja 2 reizes. Piebūves arhitektūra – utilitārs silikātķieģeļu apjoms ar viļņoto azbestcimenta lokšņu jumtu.

Pārbūves projekta autori un būvētāji nav zināmi. Iespējams tā ir būvēta saimnieciskā kārtā bez saskaņota būvprojekta. Par to liecina arī pavisam konstruktīvie risinājumi.

APSEKOŠANAS REZULTĀTI

Pils fasādes ir būvētas ķieģeļu neogotikas stilā. Torņa un ēkas fasādes sākotnēji ir bijuši dekorēti ar zobotiem parapetiem, dzegām ar zobinājumiem, rozetēm un frīzu joslām. Kā fasādes dekoru materiāli tika izmantoti ne tikai profilēti ķieģeļi, bet arī betona (vai arī keramikas) veidojumi un arī no koka izgatavotas dekoratīvas frīzu joslas un parapeta zobinājumi. Sākotnēji ēkai ir bijis neliels jumta slīpums. Kā ieseguma materiāls ir izmantots valcprofila skārda loksnes. Centrālo korpusu un torni dekorēja metāla kalumu smailes (skatīt 9. attēlu). Sākotnējie fasāžu dekoru un logu ailu apdare ar nelieliem zudumiem ir saglabājusies tornim un centrālā korpusa D fasādei. Ēkas sākotnējie parapeti un jumta konstrukcijas ir zudušas 1905. gada revolūcijas laikā. Pēc revolūcijas ēka tiek daļēji atjaunota. Tiek izbūvētas jauni pārsegumi un jumta konstrukcijas. Jumta slīpums tagad ir 50-55°, iesegums – māla kārneņi (skatīt 10. attēlu). Parapeta vietā tika izbūvēta profilētas koka dzegas. Tornis netika atjaunots (tika uzlikts pagaidu papes jumts). Iekštelpas netika atjaunotas, par to liecina aiznaglotās logu aillas.

1922/23. gadā inženieris-arhitekts Maidels izstrādāja projektu Sarkanās pils pārbūvei par skolu. Projekts paredzēja ēku paplašināt ar 2 stāvu piebūvi ēkas R pusē, likvidēt terasi un virsbūvi virs pils A spārna. Bijušās pils apjoms tad ieguva simetrisku izskatu. Z fasādē visas logu aillas tika paplašinātas. Logu aillas tika pārbūvētas arī tornim 1. stāvā. Galvenā ieeja tika izveidota bijušās terases vietā. Ēkas sānu spārnos tika izbūvētas 2 kāpņu telpas ar koka kāpnēm.

Fasāžu pārbūve tika veikta ar ēkas 1. būvperiodam krāsas un izmēru ziņā ļoti līdzīgiem ķieģeļiem. Stāvais jumts tika saglabāts. R korpusa bēniņu telpas tika izbūvētas (iespējami šeit bija atradušies skolotāju dzīvokļi).

20. gadsimta 10-to gadu kārneņu jumta segums tika nomainīts ar šīfera plāksnīšu segumu uz dubulta koka dēlīšu (kārtas biezums ~ 8mm) klāja. Spāru izmēri – 20x15cm, solis ~125cm. Latojums – 4x6cm, solis 23cm. Uz latām koka dēlīšu segums.

SECINĀJUMI

Vecgulbenes muižas kompleksa „Sarkanā pils” celta 19. gs. 80-tajos vai 90-tajos gados. 1905. gadā ēka tiek nodedzināta. Pēc revolūcijas tiek veikti daļēji atjaunošanas darbi: nomainīti izdegušie pārsegumi un jumta konstrukcijas. Bojātie un iznīcinātie parapeti un skulpturālie veidojumi netika atjaunoti. Pēc 1. pasaules kara pils telpas tiek pārbūvētas un piemērotas skolas vajadzībām saskaņā ar inž. arhitekta Maidela projektu. Sākotnējās ēkas jumta konstrukcijas un segums nav saglabāties.

REKOMENDĀCIJAS FASĀDES PROJEKTĒŠANAI

1. Izstrādājot jumta atjaunošanas projektu ir jā saglabā esošās jumta konstrukcijas. Bojātie spāru, kopturu galus un vēja dēļi ir jānomaina saskaņā ar būvprojektu ņemot par paraugu esošos dekoratīvos profilējumus.

2. Azbestcimenta plāksnīšu jumts ir jānomaina ar valcprofila skārda segumu.

3. Bojātais dūmenis ir jāatjauno tā sākotnējā izskatā ar tāda paša izmēra ķieģeļiem.

arhitekts Guntis Muižzemnieks
LAS sertifikāts 10-0314

1. attēls. Jumts fasādē E-G,
redzams gludo azbestcements plāksnīšu jumta segums

2. attēls. Jumts fasādē 1-2,
redzams gludo azbestcements plāksnīšu jumta segums

3. attēls. Jumts fasādē 2-3, redzams bojāts jumta segums un azbestcimenta plāksnīšu jumta segums

4. attēls. Ēkas stūris 8G, redzams bojāts jumta segums

5. attēls. Koka dzega, bojāta

6. attēls. Skatu tornis, redzama koka dzega

7. attēls. Jumts fasādē 8-6, redzamas 2 jumta izbūves, koka dzega un azbestcimenta plāksnīšu jumta segums

8. attēls. Skatu tornis skatā no Baltās pils oranžērijas

9. attēls. Sarkanā pils tās sākotnējā veidolā, 19. gs. beigas

10. attēls. Sarkanā pils ap 1910. gadu. Ēkas jumta pārbūve pēc 1905. dedzināšanas, pils torņa jumts nav atjaunots, logi aiznagloti ar dēļiem

FOTOATTĒLI
VISPĀRĪGĀ DAĻA
GRAFISKĀ DAĻA